

Пуковник **РАДОВАН ПЕТРОВИЋ**

ГОЊЕЊЕ У ОКВИРУ ТАКТИЧКИХ ЈЕДИНИЦА

Заузимањем једног непријатељског положаја или читавог главног одбранбеног појаса (уколико нису све снаге непријатеља опкољене и уништене) нападач још није постигао потпуну победу, јер тиме није уништио браничеву живу силу. Победа се дефинитивно постиже само ако се после успешног решења боја, правилно организује и енергично изврши гоњење, којим се уништава или растројава непријатељска жива сила и техника. То исто важи и за одбрану после успешно одбијеног непријатељског напада. Стога се сви бојеви и битке, у којима после успешног решења није предузето гоњење, могу сматрати недовршеним и неискоришћеним.

У историји ратова у погледу примене гоњења има доста позитивних и негативних примера. Кумановска битка пружа типичан пример слабо организованог и неенергично вршеног гоњења. И у Народноослободилачком рату (због његових специфичности) било је случајева слабо изведеног или уопште непредузетог гоњења. Кад се непријатељ 1945 године, после борбе код Вировитице, повлачио пред нашом 12 дивизијом ка Копривници узаним појасом између Драве и Билогоре наша 7 и 40 дивизија нису интервенисале са Билогоре иако су биле у повољној ситуацији да му пресеку отступницу и да га униште. Насупрот овоме имамо доста примера и успешно изведених гоњења, као после Колубарске битке 1914 године, по пробоју Солунског фронта 1918 године и у току нашег НОР-а. Тако, например, јединице наше IV армије извршиле су успешно гоњење после пробоја линије Доњи Лапац—Удбина—Госпић марта 1945 године, затим јединице наше I армије по пробоју Сремског фронта 1945 године, као и 29 и 10 дивизија после Сарајевске операције, итд. Најзад, успешна гоњења су извршиле и јединице Совјетске армије у Белоруској и Кримској операцији 1945, јединице 7 америчке армије у јуну 1943 године на Сицилији, јединице VIII британске армије од Сицилије до Салерна итд. Све ово говори о великој важности гоњења као вида борбе, због чега се обично и каже да је гоњење круна победе.

Масовном употребом оклопних и моторизованих јединица, авијације, ваздушнодесантних снага, партизанских јединица итд. изменили су се темпо и дубина гоњења у савременим условима у односу на постигнућа у Првом светском рату. Но, ипак, основна начела за гоњење, која су важила у ранијим ратовима, нису се суштински изменила, већ су само донекле модифицирана с обзиром на развој технике и појачану покретљивост јединица у савременом рату. Штавише, може

се рећи да сада још изразитије долази у обзир примена појединих начела као што су: гоњење на широком фронту, давање јединицама што дубљих задатака за гоњење, примена комбинованог (фронталног и паралелног) гоњења, енергичност и непрекидност у гоњењу, брза оправка комуникација, брз дотур муниције и горива, итд.

Сва начела која важе за тактичко гоњење примењују се и при оперативном гоњењу, наравно, уз извесне разлике у погледу обима и замаха, што зависи од величине јединица које изводе гоњење. Тактичко гоњење предузима се обично непосредно после постигнутог успеха, тј. чим непријатељ отпочне са отступањем. То може бити одмах по заузимању главног положаја или међуположаја, ако је бранилац дотле ангажовао гро својих тактичких резерви и претрпео неуспех, а може бити и по освајању резервног положаја, тј. по пробоју непријатељског главног одбранбеног појаса. Но, није искључен почетак тактичког гоњења и раније, пре него што је пало решење, што се може десити при благовременом повлачењу непријатеља, као што није искључено ни да гоњење отпочне и доцније услед тога што је непријатељ одложио повлачење због очекивања појачања или његовог пристизања. Значи, тактичко гоњење може почети после овлађивања мањом или већом дубином непријатељске одбране, што зависи од јачине непријатељских снага, живавости одбране и развоја ситуације. Оно се, дакле, изводи на самом бојишту, у захвату тактичке дубине одбране (закључно са другим одбранбеним појасом, а може и нешто дубље).

Оперативно гоњење је наставак тактичког гоњења и почиње по избијању у слободни простор оперативне дубине браниоца. Но, ако бранилац и после пада првог и другог одбранбеног појаса није утрошио оперативне резерве и даје организован и повезан отпор, онда се још увек може говорити само о настављању тактичког гоњења. Уствари, главна разлика између тактичког и оперативног гоњења јесте у томе што тактичко гоњење почиње непосредно после успелог напада, али док још није сасвим разбијена непријатељска одбрана, а оперативно гоњење онда када бранилац не може да успостави стабилан фронт због тога што су му оперативне резерве разбијене или исцрпене у претходним борбама. Но, оперативно гоњење може почети чак и онда када још нису разбијене оперативне резерве браниоца, ако би се створио слободан простор у оперативној дубини задржавањем или везивањем ових резерви ваздушнодесантним снагама или партизанским јединицама нападача чија су дејства повезана са дејством на фронту. Овај начин дејства треба применити кад је год то могуће, јер се њиме успешније довршава тактичко гоњење и омогућава бржи прелаз у оперативно. Према томе, између тактичког и оперативног гоњења не би смело бити застоја и прекида, пошто се између завршетка једног и почетка другог не може извршити неко оштро разграничење.

Пошто успех гоњења у првом реду зависи од начина постројавања борбеног поретка за гоњење, то ћу се на њему мало дуже задржати.

Благовремено отпочињање и брзина извршења гоњења спадају у основне захтеве за успех у гоњењу. Због тога би и посебно прегрисавање снага у циљу стварања нарочитог борбеног поретка за гоњење довело до губљења времена, а тиме и до закашњења гоњења, чиме би и његов успех био доведен у питање. Зато у почетној фази тактичког гоњења, по мом мишљењу, није ни потребан борбени поредак неког посебног облика, јер је то природан наставак напада. Но, иако се у почетку знатно не мења облик борбеног поретка, ипак борбени поредак у гоњењу треба да има извесних специфичности у погледу еластичности, ширине фронта, активности, места и улоге појединих родова, итд. Зато борбени поредак којим се нападало треба постепено прилагођавати овим специфичностима док потпуно не пређе у борбени поредак за гоњење.

Обично се у тактичком гоњењу разматрају фазе гоњења: гоњење ватром, гоњење првобитним борбеним поретком и гоњење поретком за гоњење (брзим јединицама, предњим одредима, гонећим одредима, гонећим колонама). Гоњење не мора увек да има све ове фазе, јер оно отпочиње и врши се под врло различитим условима, који првенствено зависе од ситуације у којој се непријатељ и сопствене снаге налазе у моменту завршетка успелог напада. Непријатељ може да буде разбијен а његове резерве утрошене, или може да предузме отступање пре отсудног ангажовања снага, или да се пробија из окружења итд. — а све то на различитом земљишту и у разну доба дана или ноћи. Све то утиче различито на поступак гониоца и на борбени поредак његових снага. Зато, по мом мишљењу, гоњење не мора увек почети најпре ватром, већ се некад може одмах гонити читавим борбеним поретком, а затим наставити поретком за гоњење, или се одмах може почети поретком за гоњење.

Често пута се у војној литератури може наићи на мишљење да се тактичко гоњење врши на бојишту само ватром и дотадашњим борбеним поретком, а не и поретком за гоњење. Међутим, баш због тога што гоњење почиње под врло различитим условима, што се не сме вршити шаблонски по једном редоследу, што нема оштре границе између завршетка тактичког и почетка оперативног гоњења и што се не може тачно одредити дубина до које траје тактичко гоњење, смамтрам да се и у оквиру тактичког гоњења може примењивати и поредак за гоњење. Свакако, не сме се чекати да се непријатељ свије у колоне па тек онда да се предузме гоњење таквим поретком, већ би према ситуацији требало упућивати гонеће, а у извесним случајевима и предње одреде, као и брзе јединице или гонеће колоне, чим командант оцени да је за то наступио повољан моменат. Организација и извршење гоњења, како у почетној фази тако и у дубини непријатељског распореда, најбоље се могу видети при конкретном разматрању рада појединих тактичких јединица при извршењу ове тактичке радње. Због тога ћу најпре изнети рад пешадиског пука у саставу дивизије, а потом рад пешадиске дивизије у гоњењу илуструјући то одговарајућим примерима из нашег НОР-а.

Гоњење пешадиским пуком

Пешадиски пук може вршити гоњење у саставу дивизије, као њен формациски део (што ће бити чешћи случај) или самостално (ако је у току напада имао такав задатак). Сем тога, више оперативне јединице могу одредити пешадиски пук у гонећи одред, у предњи одред, итд.

Ако се има у виду да савремени пешадиски пук, с обзиром на своје наоружање и технику, има потребну ударну моћ и довољну маневарску способност за успешно извршење гоњења на бојишту и ван бојишта и да се, поред тога, често пута ојачава разним јединицама и борбеним средствима, онда је природно да се тиме још више повећавају његове могућности за успешно извршење гоњења.

При планирању напада, командант пука и његов штаб треба обавезно да размотре и могућност и начине извршења гоњења у случају успеха и да у том смислу предузму потребне мере да би се у погодном моменту могло брзо прећи у гоњење. Овде ћу размотрити два типична случаја: гоњење када је непријатељ разбијен и поражен (при принудном отступању непријатеља) и гоњење када се непријатељ повлачи организовано (при благовременом отступању које се примењује при маневарској одбрани, ради скраћивања фронта и томе слично). Може се рећи да у овом другом случају и нема гоњења у правом смислу речи, већ се само наступање претвара у гоњење, само ако је нападач довољно умешан и енергичан.

У оба случаја командант пука треба да осети и правилно оцени моменат за прелаз у гоњење, што није нимало једноставно. У првом случају није лако реално оценити величину постигнутог успеха и брзо се одлучити на гоњење, док се у другом може насести разним непријатељским заваравањима (локалним противнападима, појачаној ватри, јачем отпору због суженог фронта, итд.). Зато је потребно да командант, уз помоћ свестраног извиђања, на време оцени када је сазрела ситуација за прелазак у гоњење и да брзо донесе одлуку, јер од тога највише зависи успех. О чекању наређења за прелаз у гоњење не може бити ни говора, јер не само командант пука и команданти батаљона већ и ниже старешине треба сами да доносе одлуку и да у овом смислу показују највећу иницијативу.

Да би одлука команданта пука била што јаснија и краћа потребно је да командант пука са својим штабом и потчињеним командантима у припремном периоду при организацији садејства бар у грубим цртама у више варијанти разради идеју маневра у случају преласка у гоњење. Наравно, те разрађене варијанте не смеју спутавати команданта при доношењу одлуке ако би се ситуација из основа изменила, већ само да му донекле помогну да се брже оријентише и правилније донесе нову одлуку.

Да би што пре реализовали донету одлуку за гоњење, командант пука (и његов штаб) треба да предузме потребне мере, на пример, да изда кратка директивна наређења батаљонима: да дрско надиру својим нападним правцима и не дозволе непријатељу да пружи орга-

низован отпор на следећем положају, да не дозволе непријатељу да се одвоји, тј. да „на леђима непријатеља” и истовремено са њим избију на нови положај;

— да од јединице која се налази на најповољнијем месту у борбеном поретку формира гонећи одред и убаци га у „пукотину” непријатељског распореда (на месту где је најлакше направити дубљи продор) са задатком да угрози бок непријатељских главних снага које се налазе пред фронтом пука;

— да чету аутоматичара или коју другу погодну јединицу убаци најпогоднијим правцем у позадину непријатеља са циљем да дезорганизује командовање и везе непријатеља;

— да нареди артиљерији (пуковској, придатој и ПАГ-у, уколико постоји у пуку или му је већ препотчињен) да појача ватру на важне тачке, да створи ватрену запреку на правцима непријатељског отступања и да буде спремна за брз покрет унапред;

— да да задатак инжињерији да приступи разминирању, рашчишћавању и оправци путева, а позадини да обезбеди брз дотур муниције и осталих материјалних потреба, итд.;

— да по потреби тражи од команданта дивизије да ДАГ туче одређене циљеве или да авијација интервенише у извесним важним моментима.

При гоњењу на бојишту, поред гоњења ватром и покретом првобитним борбеним поретком, пук треба да у самом почетку, с обзиром на стање код непријатеља (нанет му отсудан ударац, претерано развучен, настало расуло и дезорганизација и т.сл.) и на конфигурацију земљишта (могућност прикривеног провлачења снага у већу дубину, већа удаљеност узастопних положаја и сл.) од неутрошених резерви или од јединица на најпогоднијем правцу формира један до два мања гонећа одреда и упути их правцем на коме ће моћи да угрозе бок непријатељским главним снагама и пресеку им отступницу.

Да ли ће пук још одмах на почетку гоњења упутити гонеће одреде зависи, поред осталог, од тога када почиње тактичко гоњење: после заузимања главног или после заузимања резервног положаја. По моме мишљењу, гонеће одреде треба одмах упућивати ако ће гоњење почети после заузимања резервног положаја (што је најчешћи случај) и ако би већи простор растављао нападача од другог одбранбеног појаса. Исто тако треба одмах упутити тенковску чету или неку другу брзопокретну јединицу погодним правцем у циљу угрожавања бока и пресецања отступнице непријатеља, наравно ако се располаже таквим јединицама. После пробоја Солунског фронта 1918 године, пукови српске војске су после пробоја главног појаса одбране наставили гоњење борбеним поретком и задржали се у току ноћи на јужним падинама Козјака пред бугарским другим одбранбеним појасом, иако овај појас није био поседнут трупама. Да су одмах били упућени лакопокретљиви гонећи одреди, они би несумњиво заузели и други одбранбени појас. Овако су српске снаге при нападу на Козјак, који су Бугари били накнадно посели, претрпеле непотребне жртве.

Иако гонећи одреди пука могу бити јачине од ојачане чете до ојачаног батаљона, по мом мишљењу, било би боље да буду мање јачине како би се могао упутити већи број тих одреда и на ширем фронту. Њихов би задатак био да продру кроз празнине непријатељског распореда и да дејствујући у бок непријатељских главних снага стварају или повећавају неред, успоравају отступање, расецају непријатељске снаге, пресецају отступницу, итд., и тиме стварају услове за окружење и уништење непријатељских главних снага пред фронтом пука. Уствари, ови одреди треба да врше једну врсту паралелног гоњења, сразмерно могућностима пука.

Формирање и упућивање гонећих одреда треба вршити од јединица на најпогоднијем правцу или неутрошених резерви, и то што пре, тако да не би дошло до застоја у гоњењу. Дубина продирања гонећих одреда зависи од стања у коме се налази непријатељ и јачине самих одреда. У сваком случају, треба тежити да ово продирање буде што дубље, јер ће се тиме најбоље искористити преимућства паралелног гоњења и створити могућност за успешно извршење постављеног задатка.

У погледу поступка осталих елемената борбеног поретка пука при тактичком гоњењу треба истаћи да све јединице, па и најмање, у свом дејству морају испољити дрскост; насртљивост и крајњу енергичност. Стрелачке јединице и њихови предњи делови треба да се смело уклињавају, продиру и цепају борбени распоред непријатеља, не дозвољавајући му да пружа организовани отпор на узастопним положајима. Од старешина свих јединица треба захтевати пуну иницијативу, пожртвовање и предњачење личним примером.

Артиљерија треба снажно да туче својом ватром непријатељски распоред на што већој дубини. Зато је корисно да један део батерија што пре промени ватрене положаје и да приђе што више напред ради продужења домета. При томе не би требало губити време око проналажења погодних ватрених положаја, већ их начелно бирати у близини путева и већи број оруђа тако постављати да могу вршити непосредно гађање. Један део артиљерије треба придати потчињеним јединицама као пратећу артиљерију, пошто их ова најефикасније може подржати при гоњењу.

ПТР пука требало би кретати у скоковима, са задатком да обезбеди јединице пука од евентуалних противнапада тенкова, које ће непријатељ (ако њима располаже) у оваквим ситуацијама најчешће користити. Поред тога, команда пука треба да задржи при руци и извесну резерву, која би се кретала најважнијим правцем, спремна за савлађивање отпорних тачака и жаришта одбране која би још пружала отпор, као и за парирање евентуалних противнапада.

Ако непријатељ успе да на погодним положајима развије заштитницу, а главне снаге свије у колону ради бржег отступања, онда би слабијим снагама требало везати заштитницу, а остале снаге свити у колону (појачавајући по потреби дотадање гонеће одреде) и упутити их за непријатељским главним снагама, које остају главни објекат напада за све време гоњења. При овоме треба настојати да се неприја-

тељска заштитница одвоји од главнине и да се главној снази спречи организовање узастопних отпора. Пресецање отступнице непријатељској главнини и настојање да се она окружи и по могућству уништи, треба да буде основни циљ сваког команданта који врши гоњење. При томе се гоњење мора продужити и у току ноћи, начелно истим борбеним поретком, ако се жели да се постигне потпун успех. Најзад, када пук избије у слободан оперативни простор, који је створен потпуним сламањем непријатељске одбране, и разбијањем браниочевиш оперативних резерви, гоњење се мора енергично наставити, стим што пук тада може образовати засебну гонећу колону или ући у састав главне гонеће колоне дивизије.

Да бих боље осветлио изнете поставке о гоњењу пука овде ћу анализирати два примера гоњења из нашег НОР-а.

Први пример. 18 октобра 1943 године 1 јужноморавска бригада кренула је у маршевском распореду из с. Космиче (7 км југоисточно од Куршумлије) правцем Соколовица—с. Статовац. Један бугарски сјачани батаљон из 122 пешадиског пука 27 пешадиске дивизије (око 850 бораца) и 150 недићеваца и четника (који су били прикупљени позади косе западно од с. Космиче) прешли су у напад и са даљине од око 500 м отворили јаку и изненадну артиљерску и митраљеску ватру на главнину колоне одмах по њеном изласку из с. Космиче. Јединице бригаде брзо су се снашле и у непосредној близини пута развиле се за борбу, користећи оближње ровове и јарке. Команда бригаде, која се налазила у близини чела главнине, одмах је наредила да сви батаљони изврше противнапад, јер у резерви није задржала ниједну јединицу. Батаљонима су издата кратка наређења са најнужнијим подацима о правцима наступања према непријатељу. Одлучно надирање бригаде присилило је непријатеља да из напада пређе у одбрану уклањајући се на брзу руку. Бугари су се грчевито бранили све док се 2 батаљон наше бригаде појавио на коси изнад с. Пупавица и ударио у њихов десни бок, остварујући тиме замисао команде бригаде о извршењу обухвата. Због тога је непријатељ после двочасовне жестоке борбе почео нагло да отступа.

Батаљони бригаде прешли су у гоњење првобитним борбеним распоредом. Међутим, услед задржавања око плена, темпо гоњења је постепено слабило, тако да је непријатељ успео да се одвоји и отступи ка Куршумлији, док су се јединице бригаде прилично изнурене и заморене зауставиле на Соколовом Кршу. Губици непријатеља били су: 30 мртвих (међу њима и командант батаљона и 2 командира чета), а поред тога заплена су 2 тешка и 4 лака митраљеза, као и веће количине разне опреме. Губици бригаде били су свега 2 мртва и 10 рањених.

Иако је бугарски батаљон у овој акцији претрпео озбиљне губитке и у толикој мери деморалисан да никада више није предузимао самосталне акције на партизане, ипак се може рећи да само гоњење није у целини успешно извршено. Наиме гоњење је отпочело у прави час, тј. у тренутку када је непријатељу нанет отсудан ударац, али је сила гонења била само у почетку задовољавајућа. Поред тога, го-

њење је вршено само на дубини од 4—5 км, и то само фронтално првобитним борбеним поретком бригаде. Даље, команда бригаде није правилно оценила величину постигнутих успеха у току напада, па није ни предузела мере за енергичније гоњење. Ово се десило донекле због задовољавања постигнутим успехом, а још више због слабе службе извиђања, осматрања и обавештавања у току саме борбе. Једна од највећих грешака свакако је била задржавање бригаде у току гоњења око прикупљања плена. Ово није био редак случај у току нашег НОР-а, мада је за то било и објективних разлога, као што су недостатак муниције и тешког наоружања, и сл.

Тактичко гоњење само ватром и првобитним борбеним поретком, какво је у овом случају примењено, најчешће се своди на потискивање непријатеља. Да је из састава деснокрилног батаљона упућен један гонећи одред да што пре избије на р. Топлицу и из тог рејона бочно дејствује на непријатељске отступајуће снаге, сигурно је да би се постигли много већи резултати, а, можда, и потпуно уништавање непријатељског батаљона и ослобођење Куршумлије. Ово су потврдили и накнадно добијени обавештајни подаци из којих се види да су Бугари у нeredу и расулу стигли у Куршумлију, спремни да је напусте ако би се за њима појавиле наше јединице. Најзад, да је командант бригаде имао у рукама резерву, вероватно би испољио већи утицај на ток гоњења.

Други пример. 12 априла 1944 године 4 и 5 јужноморавска бригада заноћиле су у с. Ломнице — 9 км јужно од Крушевца, где су их узору 13 априла напали један немачки ојачани батаљон, једна аеродромска чета и 300 недићеваца. Наше снаге нису биле изненађене, јер су имале добро обезбеђење, тако да је главнина 5 бригаде, за време док су претстражарски делови водили борбу, посела за одбрану косу северно од с. Ломнице, а 4 бригада косу јужно од с. Ломнице.

Непријатељ је у току четворочасовне борбе, захваљујући надмоћности у наоружању и слабом утврђивању наших положаја, успео да потисне наше снаге и заузме к. 317 (северно од с. Ломнице), с. Ломницу и безимену коту северно од цркве у с. Наупари. На овим положајима Немци и недићевци су се задржали и отпочели са утврђивањем. Око 11 часова обе наше бригаде прешле су у противнапад који је код 5 бригаде успео у потпуности, а код 4 бригаде делимично због извесног закашњења.

Када је 5 бригада, после снажног јуриша, заузела к. 317, која је за непријатеља претстављала тактички чвор одбране, Немци су отпочели отступање, а 5 бригада је предузела енергично гоњење, мада је муниција код бораца била на измаку. Одушевљене постигнутим успехом, јединице ове бригаде самоиницијативно су гониле непријатеља и смело се уклињавале у његов борбени распоред не дозволивши му да се задржи на следећим положајима.

Скративши фронт према с. Трмчару, команда 5 бригаде створила је резерву у јачини једне ојачане чете, коју је у моменту преласка у гоњење упутила у паралелно гоњење правцем јужна ивица с. Трмчар — р. Расина. Ова чета је успела да већем делу непријатељ-

ских снага пресече отступницу ка Крушевцу десном обалом р. Расине и да снажном ватром туче мост источно од с. Степош, тако да је непријатељ био присиљен да гази набујалу Расину. Снажним и смелим надирањем јединица са фронта и дејством ојачане чете са десног бока, непријатељу је онемогућено да организовано врши отступање, тако да су његове снаге разбијене и нанети им велики губици: 120 мртвих, 50 удављених и велики број рањених. После овог пораза немачки батаљон је расформиран.

Као што се види, 5 бригада је овом приликом успешно извршила гоњење. Испољила је енергичност, дрскост и смелост у гоњењу, без чега и не може бити пуног успеха у гоњењу. Најзад, упућивање ојачане чете у паралелно гоњење, и њено успешно дејство у бок непријатеља и на прелазу реке, јасно показују да и мале јединице, ако су вешто употребљене у гоњењу, могу извршити и значајније задатке.

Гоњење пешадиском дивизијом

Напред изнети поступак пешадиског пука у тактичком гоњењу начелно се може применити и при гоњењу које врши дивизија на бојишту, било да је самостална или у саставу корпуса. Но, пошто дивизија добија ширу зону за гоњење и располаже јачим снагама и средствима, природно је да она у гоњењу може испољити много јаче дејство и постићи веће резултате него пешадиски пук.

При организовању гоњења дивизијом, поред мера које предузимају команде пукова, команда дивизије, са своје стране, треба да употпуни борбени поредак за гоњење. У том циљу она може упутити један до два гонећа одреда (по могућству од тенковских или моторизованих јединица), као и предњи одред, ако за то постоје услови. Поред тога командант дивизије треба да организује садејство са партизанским, убаченим или ваздушнодесантним трупима, да обједини дејства пукова и да их по потреби ојача артиљеријом или другим борбеним средствима, да обезбеди дотур муниције и да предузме све мере које су нужне у дотичној ситуацији за постизање што бољег успеха у овом најдинамичнијем делу борбе. Но, и ту треба имати мере да се не би честим и детаљнијим наређивањима спутавала и ограничавала иницијатива потчињених команданата и осталих старешина, јер је иницијатива у оваквим ситуацијама од изванредног значаја. Основно је, по моме мишљењу, да командант дивизије сузбије у корену сваку појаву млитавости и неодлучности у предузимању и извршењу гоњења, и да он лично, у пресудним моментима, испољи командантску иницијативу.

Од какве је користи иницијатива команданта дивизије у оваквим тренуцима најбоље се види из Колубарске битке 1914 године, када је командант Дунавске дивизије I позива, оценивши да је непријатељ поражен и деморалисан, 5 децембра у 13.50 часова издао својим јединицама заповест за гоњење правцем Рајац—Цугуљ—Баћинац са циљем да пресеку отступницу непријатељским снагама и избију у рејон Ваљева и Мионице. Иако је истог дана у 14.30 часова командант дивизије примио заповест команданта I армије да се са дивизијом

задржи на сувоборском гребену, он је ипак остао при својој одлуци за гоњење, јер је оценио да ће гоњење које врши његова дивизија дати веће резултате. Командант армије накнадно се сложио са његовим разлозима и одобрио му поступак. Овим гоњењем Дунавска дивизија I позива постигла је велике успехе, нанела непријатељу огромне губитке и олакшала даље гоњење целој I армији.

Још у току извршења тактичког гоњења, на основу плана претпостављене команде, команда дивизије треба да створи план за даље гоњење у оперативној дубини непријатеља. У духу тога плана и раније издатих наређења за формирање гонећих колона — ако је гоњење у тактичкој дубини успешно изведено и створен слободан оперативни простор — најбоље је да дивизија без застоја пређе из тактичког у оперативно гоњење. Другим речима, може се рећи да је тактичко гоњење дошло у завршну фазу, и да треба предузети мере за прелаз у оперативно гоњење, ако је дивизија, непосредно после нанетог пораза непријатељу на главном или резервном положају, разбила његове резерве, нанела му осетне губитке и онемогућила му да даде организован отпор на другом одбранбеном појасу (нарочито ако је на њега једновремено избила кад и непријатељ). Дивизија у оваквој ситуацији (ако је самостална) може формирати 2—3 гонеће колоне (зависно од броја праваца отступања непријатеља) које би под своју команду примиле и гонеће одреде на својим правцима. Ако би се дивизија налазила у саставу корпуса, она би могла формирати једну засебну гонећу колону у духу плана гоњења команде корпуса. Ова би се колона кретала слично као у наступном маршу, само што би постојала извесна разлика у поретку гонеће, с једне, и маршевске колоне, с друге стране, иако неки њихови делови имају сличне називе као у наступном маршу. Тада би се поредак засебне гонеће колоне начелно састојао из: гонећих, а по потреби и предњих одреда, претходнице и главнине гонеће колоне.

Међутим, било би боље да дивизија образује две гонеће колоне — једну за фронтално, а другу за паралелно гоњење, јер би се само гоњење успешније извршавало, нарочито ако би главни циљ гоњења за све време биле непријатељске главне снаге. При томе би *претходница* енергично притискивала непријатељску заштитницу, комбинујући фронтална и бочна дејства са циљем да јој не дозволи да се дуже задржи на узастопним положајима, док би *гонећи одреди* стално узнемиравали непријатељску главнину нападајући је у бок и позадину. Дакле, они би имали сличан задатак као и при гоњењу на бојишту, тј. да што дубље продиру у непријатељски распоред и тиме врше неку врсту паралелног гоњења. Њихов задатак је, може се рећи, најважнији, јер они непрекидно угрожавају бок главних снага на одређеном правцу, расецају те снаге, пресецају им отступницу и стварају услове за окружење и уништење непријатеља. *Предњи одреди* (ако постоје услови за њихов успешан рад) обично би се упућивали на важније тачке или просторије на правцу непријатељског повлачења са задатком да их заузму пре непријатеља и одрже до доласка главних снага. Они би — за разлику од гонећих одреда — начелно избегавали борбу до стицања на одређено место.

Делови дивизије који су упућени у паралелно гоњење имали би задатак да нападају у бок и позадину непријатељских снага, да им пресецају отступања и стварају услове за њихово окружење и уништење у садејству са осталим снагама. Делови за паралелно гоњење (у јачини до пука — који чине гонећу колону за паралелно гоњење) треба да испоље дубље дејство у бок и позадину непријатеља него гонећи одреди, јер је паралелно гоњење најефикасније гоњење.

Сви делови поретка за гоњење у оквиру дивизије морају међусобно најтешње садејствовати, а исто тако и са суседним гонећим колонама у оквиру корпуса, са авијацијом, са партизанским или убаченим и ваздушнодесантним јединицама (ако постоје). Рад свих ових јединица треба да се развије по општем плану за гоњење који мора бити усклађен по времену и простору.

Главнина гонеће колоне би се само онда развијала за борбу и предузимала напад по принципима за извођење напада на одбрану организовану на брзу руку, ако би колона у току надирања за непријатељем који отступа наишла на јачи отпор, који не могу да савладају гонећи одреди и претходница. Развој главнине вршио би се под заштитом претходнице, при чему се не би смело губити много времена за прегруписавање снага да би напад могао отпочети што пре (из покрета) и што енергичније. Само у случају ако би непријатељ посео благовремено утврђен положај, или ако би му пристигла ојачања, онда би се могло дозволити да се претходно изврши извесно прегруписавање снага, али и тада са убрзаним припремама.

Ако се гоњење не би завршило до пада ноћи, никако га не би требало прекинути, већ продужити још енергичније и дрскије, и то истим поретком за гоњење, јер је искуство показало да се у ноћним гоњењима могу постићи сјајни резултати нарочито ако јединице које отступају нису навикнуте на ноћна дејства и не познају добро земљиште преко кога се повлаче). Треба имати у виду да ваздушнодесантне, а нарочито партизанске или убачене јединице, могу знатно допринети успеху ноћног гоњења рушењем комуникација, дејством на непријатељске колоне из заседе, итд.

Од више примера успешног гоњења дивизијом у нашем НОР-у поменућу два интересантнија. Тако је 2 дивизија (2 пролетерска, 4 и 5 црногорска бригада) 2 маја 1943 године извршила успешно тактичко гоњење непријатеља (јачине од једног пука) који је бранио положај: Јаворак (једним италијанским ојачаним батаљоном и делом четничких снага на крилима батаљона) — Јасеново Поље (једним италијанским батаљоном и брдском батеријом) — Горње Поље (где се, такође, налазио један италијански батаљон). Положаји су били добро утврђени и опасани жичним препрекама. С обзиром на планинско земљиште, 2 дивизија је вршила напад са три нападне колоне. У почетку напада (који је отпочео 1 маја у 22.20 часова) постигнути су само локални успеси, јер све нападне колоне нису једновремено отпочеле дејство због закашњавања. Међутим, када су све наше нападне колоне сутрадан до подне са извесним снагама подишле Јаворку и успеле да оства-

ре обухват, Италијани су око 13.00 часова били принуђени да отпочну отступање. Наше снаге су одмах прешле у тако енергично гоњење да су им већ у самом почетку нанеле осетне губитке (180 Италијана мртвих и 240 заробљених), док им у току даљег гоњења нису дозволиле да на узастопним положајима пруже организован отпор. Уствари, овде су се крилне нападне колоне (5 и 4 црногорска бригада) претвориле у гонеће колоне и од самог почетка вршиле паралелно гоњење. Оне су надирале упоредо са отступањем непријатеља, и једним батаљоном у рејону Раван пресеке његову отступницу и уништиле појачања која су му била упућена (6 тенкова, 4 камиона и 130 војника). Поред тога, оне су онемогућиле непријатељском батаљону у рејону Јасеново Поље да пружи јачи отпор и на тај начин потпуно разбиле два непријатељска ојачана батаљона.

Ово успешно изведено гоњење може да послужи као типичан пример из кога се може видети како се маневром нападачевих снага бранилац може присилити на отступање и како се претварањем нападаћих колона у гонеће колоне за паралелно гоњење могу постићи велики резултати. Истина, овде су непријатељски бокови били слободни и изложени, али се то може остварити и у случају када постоји непрекидни фронт ако се при наношењу отсудног удара у распореду непријатеља открије више пукотина или слабих места. Најзад, у овом је случају карактеристично и то што су при тактичком гоњењу примењене гонеће колоне за паралелно гоњење, јер сам у ранијем разматрању навео да се у тактичком гоњењу начелно примењују гонећи одреди који уствари врше неку врсту паралелног гоњења у мањем обиму. Дакле, поредак за гоњење може бити врло различит и у тактичком и у оперативном гоњењу, те и теориске поставке о томе треба еластичније тумачити.

Као поучан пример за оперативно гоњење пешадиском дивизијом може послужити гоњење које је вршила наша 29 дивизија 1945 године после успешно завршене Сарајевске операције. Она је преко планинског земљишта на дубини од око 20 км упућена у паралелно гоњење правцем с. Хаџићи—Баталово Брдо—Чубрен (к.1097) — к. 934 —Кисељак и успешно дејствовала у бок непријатељских снага, које су отступале главном комуникацијом Сарајево—Блажуј—Кисељак, пресецала њихово отступање и наносила им тешке губитке. Према томе, и овај пример показује да се при оперативном гоњењу могу упутити и јаче снаге као гонеће колоне у паралелно гоњење дуж бока непријатељских снага, чак и преко тежег терена. Истина, треба имати у виду да је 29 дивизија била лако покретљива (јер није имала тешке технике) и да због тога у условима засићености техником треба стварати лако покретљиве гонеће колоне у јачини око једног ојачаног пука, које ће моћи на сличан начин као 29 дивизија вршити паралелно гоњење и на тешко пролазним правцима.

Ови као и многобројни други примери успешног и неуспешног гоњења у ратној историји наших и других народа несумњиво показују да од гоњења у огромној мери зависи експлоатација успешног напада и крајњи исход даљих борбених дејстава.